

Artykuł - TAK dla TAC

Rybołówstwo światowe i europejskie przeżywa ostatnio poważny kryzys. Według najnowszych szacunków naukowców, wiele zasobów rybackich jest znacznie przełowionych wskutek nadmiernej presji połowowej rybaków. Poważnym zagrożeniem staje się plaga połowów nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych (IUU), których niepokojąco wysoka skala przyczynia się do osłabiania populacji ryb oraz podcinania wrażliwej gospodarki rybnej państw nadmorskich. Taka sytuacja dotyczy też Europy, Polski oraz całego Bałtyku. Stan zasobów dorsza bałtyckiego ocenia się za najniższy od wielu lat. Problem przełowienia dotyka dorsza zamieszkującego zachodnią, a w szczególności wschodnią część Morza Bałtyckiego. Kraje członkowskie Unii Europejskiej opracowały więc narzędzia limitujące połowy i wciąż pracują nad nowymi sposobami ochrony zasobów m.in. tej ryby. Propozycje radykalnych ograniczeń połowowych rodzą wiele konfliktów i sporów między środowiskiem naukowców a częścią bałtyckich rybaków. Należy jednak pamiętać, iż żadne zasoby rybackie, mimo iż odnawialne, nie są niewyczerpywalne. Stąd potrzeba prowadzenia racjonalnego zarządzania rybołówstwem, dążącego do utrzymywania połowów na określonym, ekonomicznie opłacalnym poziomie przy jednoczesnej ochronie populacji ryb. Zadanie to w obecnej kryzysowej sytuacji w rybołówstwie, wydaje się jednak trudne do zrealizowania. Mimo to, warto dążyć do osiągnięcia założonych celów.

W zarządzaniu europejskim rybołówstwem istnieją różne, lecz uzupełniające się narzędzia kontrolujące połowy. Celem ich funkcjonowania jest zapobieganie przełowianiu ryb. Podstawowymi elementami tego systemu są limity połowowe oraz przepisy określające dozwolone parametry techniczne używanych jednostek rybackich i narzędzi połowowych. Powszechnie stosowanym narzędziem limitującym połowy, w tym dorsza na Morzu Bałtyckim jest corocznie ustalana wielkość całkowitych dopuszczalnych połowów (TAC) i kwot połowowych. TAC (z ang. Total Allowable Catch), czyli całkowite dopuszczalne połowy oznaczają ilość ryb, która może być odłowiona z każdego zasobu rybackiego danego roku. Wartości połowów ryb podawane są w tonach, a jedynie w przypadku łososia w sztukach. Kwota połowowa oznacza część TAC przydzieloną np. państwu członkowskiemu Unii Europejskiej, które może ją wykorzystać w przeciągu całego roku. Kwoty połowowe w poszczególnych państwach dzieli się pomiędzy rybaków, którzy posiadają ważne licencje i specjalne zezwolenia połowowe. W ten sposób każdy z nich posiada ściśle określoną ilość ryb do odłowienia, której nie wolno mu przekroczyć.

Do corocznego wyznaczania całkowitych dopuszczalnych połowów, a następnie kwot połowowych dla poszczególnych państw nadbałtyckich wykorzystuje się m.in. takie dane jak: wielkość zaraportowanych połowów i ich struktura wiekowa, wymiary, masa i ilość złapanych ryb zdolnych do rozrodu w każdej grupie wieku, wielkość floty rybackiej danego państwa, na danym akwenie, jej zdolności(1) i nakładu połowowego(2). Na podstawie tych danych, Międzynarodowa Rada Badań Morza sugeruje wielkości dopuszczalnych połowów. Ostateczne wartości TAC oraz kwoty połowowe przyznawane poszczególnym krajom nadbałtyckim są ustalane przez Radę Ministrów ds. Rolnictwa i Rybołówstwa Unii Europejskiej, a ich wartości są zazwyczaj wyższe od zalecanych przez naukowców i biologów.

Niestety, dane naukowe odnoszące się do stanu zasobów rybackich na Morzu Bałtyckim wciąż nie dają pełnej wiedzy na temat rzeczywistej ilości ryb. Staje się to pretekstem części rybaków do nierespektowania wyznaczonych limitów połowowych i łamania prawa. Tymczasem, nieraportowane połowy tylko przekłamują faktyczny stan rzeczy, co w rezultacie przekłada się na coraz większe i poważniejsze ograniczenia połowowe. Stąd konieczność udoskonalenia systemu rzetelnego szacowania zasobów przy pełnej współpracy zarówno naukowców i rybaków w atmosferze przestrzegania ustalonych przepisów w rybołówstwie.

Poza TAC oraz kwotami połowowymi dodatkowym narzędziem limitującymi eksploatację zasobów rybackich są ograniczenia w liczbie dni połowowych(3). Jednostki rybackie są też zobowiązane pozostać w portach podczas okresu ochronnego(4), obowiązującego dla danego gatunku ryb. Istnieją również przepisy określające dozwolone zdolności połowowe flot rybackich, odnoszące się do parametrów technicznych jednostek rybackich i selektywności stosowanych narzędzi połowu. Chodzi tu głównie o moc napędową silników i tonażu jednostek połowowych, oraz np. wielkość oczek sieci co jest związane z kwestią rozmiaru ochronnego(5) danego gatunku ryby.

W ostatnich latach całkowite dopuszczalne połowy dorsza na całym Morzu Bałtyckim oraz kwoty połowowe przyznawane poszczególnym państwom nadbałtyckim są coraz niższe. Budzi to naturalne sprzeciw rybaków bałtyckich oraz kontrowersje względem skuteczności limitowania połowów. Niestety, wszelkie narzędzia limitujące oraz kontrolujące połowy stają się bezużyteczne w obliczu kłusownictwa morskiego pod postacią połowów nielegalnych. W ten sposób koło się zamyka – pojawiają się kolejne ograniczenia połowowe, a część rybaków łamie je kierując się chęcią osiągnięcia

większych zysków w coraz trudniejszych dla nich czasach. Wydawać by się mogło, iż prostym rozwiązaniem byłoby usunięcie TAC oraz kwot, jednak przy obecnym, niepokojącym stanie zasobów rybackich oraz przy wciąż za dużych zdolnościach połowowych flot bałtyckich wszystkich krajów, takie działanie jest niemożliwe. Obok pozostawienia systemu TAC i kwot, rozwiązań należy dopatrywać się w eliminacji całkowicie negatywnego zjawiska połowów nielegalnych oraz w dobrze skonstruowanych programach pomocowych dla osób związanych z rybołówstwem, których działalność w wyniku ochrony zasobów rybackich jest ograniczona. A w Polsce? Jak zwykle - osoby te napotykać wiele trudności w uzyskaniu unijnych dotacji i rekompensat za przymusowe ograniczenia w połowach. Władze administracyjne zdają się całkowicie nie dostrzegać ich narastających problemów.

R. Brzeziński

(1) Zdolność połowowa – potencjał połowowy danej jednostki rybackiej określany za pomocą tonażu brutto [GT], mocy napędowej silników [kW], stosowanych narzędzi połowów oraz urządzeń ichtiolokacyjnych.

(2) Nakład połowowy - iloczyn zdolności połowowej danej jednostki rybackiej (np. moc silnika) oraz jego działalności połowowej (czas połowu).

(3) Obecnie statki rybackie mogą poławiać dorsza wyłącznie przez 178 dni na Bałtyku wschodnim i przez 223 dni na Bałtyku zachodnim.

(4) Przerwa w połowach ze względu na okres ochronny wschodniego stada dorsza trwa obecnie dwa miesiące (lipiec i sierpień 2008 r.). Zachodnie stado dorsza podlega ochronie przez miesiąc (kwiecień 2008 r.).

(5) Wymiar ochronny dla dorsza w Morzu Bałtyckim wynosi 38 cm - rozmiar ryby jest mierzony od czubka zamkniętego pyska do najdalszego końca płetwy ogonowej.